

A STUDY OF THE AUTOBIOGRAPHICAL GENRE IN
SAINT AUGUSTINE'S *CONFESSIONS*
(STUDIUL ASUPRA GENULUI AUTOBIOGRAFIC
ÎN *CONFESIUNILE SFÂNTULUI AUGUSTIN*)

SIMONA OLTEANU*

ABSTRACT. The following paper is really a literary study of Augustine's most biographical work, namely his *Confessions*, and it was occasioned by a seemingly shortage of debates and texts on Augustine's ideas and dramatic insights in the nowadays Romanian literary space. As a result, the sources here quoted have been mainly taken from inquiries and research on his main concepts in English and Italian, which have only challenged me to further my present literary investigation of Augustine's work borrowing the lenses of international and Romanian specialists on the subject, in the attempt to localize his work in the autobiographical genre.

KEY WORDS: Confessions, autobiography, Augustine, portrait, soul, memory

Introducere

Lucrarea de față își propune să efectueze un studiu literar asupra operei autobiografice *Confesiuni* a lui Augustin de Hipona. Analizând opera, am constatat că, în context românesc, ea nu este, din punct de vedere literar, la fel de mult discutată sau studiată precum din punct de vedere teologic. Într-adevăr, sursele preluate și discutate în lucrarea de față sunt majoritatea în limba engleză sau italiană. Această constatare m-a motivat să studiez îndeaproape scrierea pentru posibilitățile ei literare, folosindu-mă de opinii critice literare internaționale și românești.

Subiectul ales este vast și depășește necesarul analitic pe care l-ar putea acoperi o singură lucrare. Mulți scriitori au luat ca exemplu această operă de-a lungul anilor, de vreme ce Augustin este considerat primul care a abordat acest gen, deși criticii nu au ajuns la un numitor comun în privința încadrării operei la un anumit gen literar. Restrâng, deci, aici studiul la explorarea genului autobiografic, în parte tocmai fiindcă această operă a stârnit controverse în domeniul literar.

Consider că, așa cum Sfântul Augustin este des citat în domeniul teologic datorită bogăției spirituale a scrierilor sale, *Confesiunile* pot fi la fel de

* SIMONA OLTEANU (MA student, Faculty of Letters, University of Oradea, Romania). E-mail: simona.olteanu@emanuel.ro.

admirate și dezbătute și din punct de vedere literar. Cititorii ar trebui să fie conștienți că opera este atât de apreciată nu doar datorită învățăturilor teologice transmise, ci și datorită atenției acordate cuvântului. Augustin nu scrie doar ca teolog, filozof sau retor, ci și în calitate de filolog, acordând atenție deosebită modului în care așază cuvintele. Scrierile sale de geniu sunt îmbinate cu o pietate copilărească, astfel că afirmațiile din carte se imprimă ușor în mintea lectorilor, fapt datorat diversității textuale a operei, care poate fi citită în cheie autobiografică, teologică, filozofică și exegetică.

Augustin se folosește de metafore îndrăznețe pentru a-și exprima opiniile, pe care apoi le întărește cu citate biblice. Scrie cu îndrăzneală, nefiindu-i teamă de critici și convins că scrie pentru Dumnezeu și după voia lui Dumnezeu. Chiar și numai detaliile legate de stil, destinatari și scopul operei fac dintr-un astfel de proiect o inovație. Bogăția stilului literar, profunda devoțiune și diversitatea textelor, toate legate într-o singură operă, motivează ideea că subiectul discutat în prezenta lucrare s-ar putea dezvolta într-un studiu mai amănunțit asupra stilului scrierii, oferind atenție în special metaforelor sale. Pentru a evidenția aceste aspecte m-am folosit în principiu de exegeți precum Eugen Simion și Philippe Lejeune îndeosebi întru definirea genului autobiografic ca fiind distinct de genuri similare. Cele mai multe divergențe pe care le-am întâlnit între critici vizează încadrarea operei la genul autobiografic, scopul scrierii și unitatea ei. Maria Zambrano, de pildă, este de părere că strămoșul confesiunii este, de fapt, Iov, iar teologul Charles Mathewes nu doar contestă încadrarea la autobiografie, ci chiar o numește anti-autobiografie, și aceasta doar pentru că Augustin afirma că, pentru a-și aminti de propriul comportament din copilărie, a trebuit să privească la alți copii. Poziția lui Mathewes nu este justificată, însă, fiindcă în pasajul la care face referire, Augustin analiza comportamentul copiilor ca indicator spre starea lor păcătoasă încă de la naștere, și nicidecum pentru că nu și-ar fi amintit de propria copilărie. Dimpotrivă, luciditatea lui Augustin ocazională pagini întregi de memorii despre copilăria și adolescența proprie.

Cât privește scopul *Confesiunilor*, Jason Byassee arată că nu sunt despre Augustin, ci despre Dumnezeu, demontând astfel afirmațiile celor ce cred că Augustin s-a concentrat prea mult asupra propriei persoane. Eugen Simion, deși nu face referire la această operă, afirmă că acest aspect denotă mereu mândrie în autobiografii, fie că scopul este să servească de exemplu în căutarea lui Dumnezeu, fie că nu. Eugen Șerban, însă, arată că Augustin nu scrie din mândrie, ci își enumeră păcatele în rugăciune neîntreruptă înaintea lui Dumnezeu, pentru ca semenii să-l caute pe Dumnezeu după exemplul său. Augustin nu ar fi scris din mândrie, din moment ce și-a expus cele mai grele păcate: motivul nu ar putea fi decât renunțarea la mândrie.

Când vine vorba despre armonia internă a operei, unii critici sunt de părere că nu este unitară, având în vedere că nu se încheie cu relatarea

convertirii lui Augustin, ci continuă cu un studiu asupra cărții Geneza, și acesta considerat nefinalizat. Luc Verheijen, de exemplu, nu găsește un plan coerent în *Confesiuni* și observă fragmentaritatea operei. Robert McMahon este însă de părere că opera urmează un plan, doar că unii îl trec cu vederea fiindcă nu fac distincție clară între Augustin-naratorul și Augustin-autorul. De fapt, spune McMahon, Augustin-naratorul a intenționat de la început ca opera să aibă un astfel de final. Într-adevăr, nota în care se încheie opera este unică: Augustin începe dând slavă lui Dumnezeu și termină cu Dumnezeu, Adevărul, care a creat totul din nimic și căruia îi pasă de creație și în special de om. *Confesiunile* sunt considerate prima autobiografie spirituală din istorie, și au inspirat nenumărați scriitori pentru multă vreme. Cu toate că existau în vremea lui Augustin scrieri cu caracter autobiografic, opera sa rămâne punctul de pornire datorită originalității și inovației sale. Aquilius Severus, creștin din Hispania care a trăit în timpul domniei împăratului roman Flavius Valentinianus, a scris și el un jurnal de călătorie în care își relata întreaga viață; Grigorie de Naziaz, părinte al Bisericii, citat de câteva ori chiar de către Augustin, a scris poeme cu caracter autobiografic; Ilarie din Poitiers, episcop și învățător al Bisericii în secolul al IV-lea, a scris în tratatul său *De Trinitate* despre felul în care s-a convertit (vezi în Sf. Augustin 1998: 21). Scrieri autobiografice cu conținut spiritual s-au scris îndeosebi odată cu Teresa de Avila, care reînvie genul autobiografic în sfera catolică în secolul al XVI-lea (Morariu 2018: 1), fiind influențată de opera lui Augustin, după cum ea însăși afirma:

Când am început să citesc *Confesiunile*, am crezut că mă văd pe mine însămi descrisă acolo (...) Când am ajuns la povestea convertirii și am citit despre cum a auzit el acea voce în grădină, mi s-a părut nici mai mult, nici mai puțin decât că Dumnezeu nostru le-a rostit pentru mine. (Ondrasek 2017: 5)

În secolul al XVII-lea, puritanii au început să scrie autobiografii stimulați fiind de dorința de a-și împărtăși mărturia personală în fața membrilor bisericii, iar în contextul protestant s-au scris multe biografii spirituale începând din secolul al XVIII-lea, fiind folosite îndeosebi la propovăduirea Evangheliei. În spațiul ortodox, două opere pot fi incluse la gen, anume autobiografia Sfântului Silouan din Athos și a Sfântului Ioan din Kronstadt (Morariu 2018: 1).

Astăzi, genul literar autobiografic este binecunoscut și în spațiul creștin și în cel secular. Creștinii scriu la porunca lui Isus de a fi martori; deoarece viața lor stă mărturie a bunătății lui Dumnezeu, aleg autobiografia pentru a avea impact asupra cât mai multor oameni, astfel avem scrierile autobiografice ale lui C. S. Lewis, autobiografiile unor misionari precum David Brainerd sau Hudson Taylor, care inspiră și astăzi o serie de creștini. Scrierea unei astfel de opere a fost considerată mereu o experiență religioasă semnificativă, sacră

pentru scriitori, care consideră că însăși dorința de a scrie este o slujbă cerută de Dumnezeu, o chemare divină. Acest aspect a ridicat, însă, și probleme etice cruciale, incluzând lupta scriitorului cu propria-i conștiință la gândul efectului pe care-l va avea povestea sa asupra altora (Hoberman 2018). Tocmai din acest motiv, autobiografia spirituală are valoare inestimabilă: ea poate conduce cititorul pe calea credinței. Autobiografia spirituală nu a fost scrisă doar de titanii credinței sau de oameni speciali cu aptitudini literare. Fiecare creștin are o poveste care include trăirea în păcat sau în necunoștință de Dumnezeu și apoi momentul crucial, convertirea, descoperirea vieții alături de Isus. Întocmirea unei autobiografii ne poate face conștienți de anumite aspecte ale vieții ce trec ușor neobservate, dar a căror descoperire poate schimba.

O autobiografie spirituală îi poate ajuta pe alții să se autoanalizeze, să crească spiritual, să-l observe pe Dumnezeu implicat în propria-i viață, aducând pas cu pas schimbarea (Peace 1996: 1). Într-o autobiografie spirituală este urmărită activitatea lui Dumnezeu în viața omului și căutarea celui naratorului după prezența lui Dumnezeu (Peace 1996: 1). De asemenea, aici accentul cade pe viața spirituală, pe interacțiunea cu divinitatea și modul în care ea schimbă viața, pe căutarea unei noi căi, care să fie în concordanță cu Scriptura și, în fine, pe experiențele unei vieți trăite alături de Dumnezeu. Cu alte cuvinte, autobiografia este o formă eficientă de discurs religios și cea mai potrivită formă de reflecție teologică, care are ca scop informarea, formarea și transformarea cititorului (Ondrasek 2017: 5).

Confesiunile ca portret spiritual

Una dintre lucrările care a marcat istoria Occidentului creștin este și opera *Confesiuni* a lui Aurelius Augustinus, născut la 13 noiembrie 354 în orașul Thagaste din Numidia, astăzi Souk-Ahras din Algeria. Augustin impresionează prin noutate și sinceritate, *Confesiunile* reliefând lupta sufletului cu patimile și îndoielile sale, dar și reușita desprinderii de trecut. Aceasta nu este însă doar lupta lui, ci a fiecărui creștin care-l caută pe Dumnezeu din dorința de a se dezrădăcina din viața de păcat. *Confesiunile* sunt mereu actuale prin temă. Orice creștin, din orice timp, se poate identifica cu gândurile, experiențele și luptele lui Augustin, fără a avea impresia că citește mărturia altuia, ci propria mărturie (Augustine 1949: xii). *Confesiunile* au influențat mulți scriitori de-a lungul anilor, ca portret spiritual în care s-au regăsit: Boethius, filozof roman din secolul al XI-lea, este unul dintre ei. De asemenea, opera a influențat *Divina Comedie* a lui Dante, poetul florentin, lucrare care rămâne în literatura italiană cea mai importantă sursă a perioadei medievale târzii. Printre poeții englezi influențați de *Confesiuni* îl amintim pe Geoffrey Chaucer, cu ale sale *Povestiri din Canterbury*. Influențați de ea au fost și filozoful francez René Descartes, filozoful și scriitorul elvețian Jacques Rousseau și

poetul și dramaturgul german Johann Wolfgang von Goethe, pentru a enumera doar unele dintre cele mai importante figuri ale literaturii universale (Teubner 2017).

Opera lui Augustin este considerată prima operă autobiografică din literatura universală și primul exemplu creștin de introspecție (Augustine 1949: xii-xiii). De fapt, cartea nu este o simplă operă autobiografică, ci un document istoric și totodată o mărturie în care autorul își proclamă credința într-un Dumnezeu bun, singurul vrednic să primească laudă chiar și din partea unui păcătos (Aurelio Agostino 1995: 8). *Confesiunile* sunt considerate de Augustin un imn de laudă, de recunoștință la adresa lui Dumnezeu, care l-a scos din păcat, l-a iertat și i-a oferit mântuire. Este o operă inovativă deoarece, spre deosebire de alte scrieri autobiografice, care nu au destinat precis, destinatarul *Confesiunilor* este clar menționat de la început. Opera începe dând atenție măreției lui Dumnezeu, singurul vrednic de laudă: „Mare ești, Doamne, și cu adevărat vrednic de laudă“ (Sfântul Augustin 2018: 49). Cu a doua frază, Augustin se prezintă ca simplu om, pus în antiteză cu Dumnezeul descris mai sus: „Mare este puterea ta, iar înțelepciunea ta nu poate fi măsurată.“ Augustin se consideră „o neînsemnată frântură din zidirea Ta“, care însă își arată dorința de a face lucrul pentru care a fost creat, acela de a-l lauda pe El (Sfântul Augustin 2018: 49). Viața proprie pe care o prezintă în operă este deopotrivă dramatică și lirică. Tragedia vieții lui este „înfățișată când prin strălucirea vorbelor retorice ori cotidiene, când prin termeni de-a dreptul poetici ori prin vorbirea gravă a celui înțelept“ (Sfântul Augustin 1998: 9). Din operă reiese lupta și dorința lui Augustin de a deveni mai înțelept, de a afla adevărul, de a reda deprinderile sale păcătoase, poftele și speranța de a fi iertat de Dumnezeu (Sfântul Augustin 1998: 9). Opera este o analiză retrospectivă nu doar a călătoriei lui Augustin spre Dumnezeu, ci și a fiecărui om ce caută cu zbuluc și ardoare adevărul și mântuirea. În același timp, opera este străbătută de dorința nepotolită după iubire și fericire, pe care, va înțelege Augustin mai târziu, i le va da dobândirea Binelui Suprem, adică Dumnezeu (Pavel 1998: 7).

Augustin a scris *Confesiunile* între anii 397-400 d.C. Deși în multe picturi este înfățișat scriind la masă pe un papirus/pergament, Augustin nu așa a scris opera de față. Pictori precum Botticelli, Carpaccio sau Benvenuto Gozzolo l-au reprezentat așezat la masă și scriind; cu siguranță, Augustin a scris de unul singur notițe sau scrisori (Wills 2011: 1, 2), și în cartea a XIII-a a *Confesiunilor* face o afirmație din care înțelegem că se îndeletnicea cu scrisul: „Cât mă privește pe mine, Doamne, dacă ar trebui să-ți mărturisesc prin gura și condeiul meu toate cunoștințele pe care mi le-ai dat...“ (Sfântul Augustin 2018: 599), apoi în cartea a XI-a vorbește despre „condeiul“ său: „Dar când voi fi eu în stare să relatez prin vorbirea condeiului meu toate îndrumările

tale, toate spaimile care mi-au venit de la tine...?” (Sfântul Augustin 2018: 535).

Și totuși, perioada în care a trăit și obiceiurile vremii lui Augustin trebuie luate în considerare aici, și ele întăresc ideea că autobiografia sa a fost dictată unor scribi, în ciuda dificultății de a mărturisi aspecte intime. Augustin a scris mereu cu gândul de a publica, iar acele aspecte intime ar fi ajuns oricum să fie citite de mulți. Practica de a dicta unor *amanuensis* era încetățenită în Antichitate și a fost cu siguranță adoptată de Augustin; chiar în închisoare, apostolul Pavel a avut scribi cărora le dicta; Sfântul Ieronim a avut scribi când a trăit ca pustnic. Scrisul era un proces greoi, pe care în general scribii îl executau (Wills 201: 1, 2): autorul dicta stenografului, care scria pe tablete de lemn sau de ceară, apoi cu ajutorul altor scribi trecea textul pe pergament. Alți scribi duplicau textul scriind pe alte pergamente. Scrierea unui singur text trebuia făcută în mai multe exemplare, pentru a nu se pierde opera (Wills 2011: 3).

Scrierea *Confesiunilor* nu a fost doar greoaie, pentru că cerea mult timp, ci și costitoare. O'Donnell afirmă în *Augustine's Confessions* că, „într-o scrisoare recent descoperită, Augustin spune că în mai puțin de trei luni a dictat 6000 de rânduri“, așadar, sugerează O'Donnell, autorul a numărat rândurile tocmai pentru a ști cu cât să-și plătească scribii după munca depusă (Wills 2011: 4). Procesul scrierii poate face cititorii de astăzi să se simtă mai distanți față de Augustin, având în vedere că nu a scris cu mâna lui. Pentru vremurile respective, însă, era ceva normal: opera nu-și pierde din autenticitate pentru că este dictată. Dimpotrivă, știind efortul depus pentru a o aduce în ființă, opera ar trebui să fie mai apreciată de cititor, nicidecum subestimată. În timpul lui Augustin cultura era orală, iar oamenii se îngrămădeau să asculte pe cineva vorbind decât să citească. Operele erau citite în public, cu voce tare, pentru a fi înțelese de toți. Celor mai mulți le era greu să citească: scrisul se făcea fără semne de punctuație și fără spațiu între cuvinte, și asta pentru a economisi pergament (Wills 2011: 5). Obiceiul de a citi cu voce tare este consemnat în operă: Augustin este impresionat de Sfântul Ambrozie, care putea citi fără s-o facă cu voce tare, vezi cartea a VI-a, unde Augustin își amintește de marea „adâncire în studiu“ a lui Ambrozie, pe care Augustin nu îndrăznește să o tulbure. El afirmă doar că Ambrozie citea în gând, și asta din două motive: pentru a-i ține la distanță pe cei ce doreau să intre în dispute sau dezbateri, tulburându-i astfel liniștea, iar în al doilea rând pentru a-și cruța vocea care, odată cu bătrânețea, slăbise (Sfântul Augustin 2018: 245).

Confessio: semnificații și scop

În alegerea titlului operei, Augustin se folosește de termenul *confessio*, care indică o serie de comportamente: mărturisirea păcatului (*confessio peccatorum*), recunoașterea prezenței lui Dumnezeu în propria viață (*confessio fidei*)

și celebrarea ajutorului dat de Dumnezeu în toate împrejurările vieții (*confessio laudis*) (Pizzolato 1996: 159).

Termenul „confesiuni“ capătă, așadar, o triplă semnificație. Prima este mărturisirea păcatului înaintea lui Dumnezeu. Augustin își mărturisește păcatele din tinerețe, din anii în care a fost eretic maniheist și adept al filozofiei platonice. A doua este mărturisirea înaintea oamenilor, care poate fi văzută ca mărturisire a credinței cu scopul de a fi o pildă de urmat pentru alții. Dorința lui Augustin este, într-adevăr, de a-i ajuta pe oameni să înțeleagă Cuvântul lui Dumnezeu care i se revelase și lui (Sese et al. 1996: 90). În cele din urmă, termenul capătă o notă profundă, plină de sensuri: *Confesiunile* sunt o laudă la adresa lui Dumnezeu. Recunoștința lui Augustin se datorează faptului că Dumnezeu i-a iertat păcatul și l-a scos la lumină (Byassee 2006: 3).

Confesiunile sunt privite ca având un stil autobiografic ciudat, fiindcă protagonistul propune un registru diferit față de cel cu care era obișnuit publicul vremii. Augustin pare a fi personajul negativ, care vorbește la persoana întâi și se adresează în mod constant altcuiva, lui Dumnezeu, cel ce cunoaște inimile și gândurile oamenilor. Tocmai acest lucru face ca mărturisirile să pară inutile (Fandella și Pizzolato 2007: 4). Augustin, însă, spune în cartea a XI-a că a decis să scrie despre sine deoarece așa a fost voia lui Dumnezeu: „Iată de ce ți-am povestit atât de multe, după puterile și după voința mea; căci tu, cel dintâi, ai voit să mă mărturisești Ție“ (Sfântul Augustin 2018: 535). Faptul că Dumnezeu este destinatarul principal al operei face din ea o autobiografie teocentrică (Aurelio Agostino 1995: 9). Dat fiind că se adresează lui Dumnezeu, Augustin nu ia scrierea operei ca un lucru de apucat, ci ca pe o laudă la adresa Lui. Conștient fiind că scrie în Numele lui Dumnezeu, îi cere încă de la început îndurare, pentru a putea vorbi: „Îngăduie-mi să vorbesc, căci, Tată, îndurării Tale mă adresez eu, și nu unui om care m-ar putea lua în râs“ (Sfântul Augustin 2018: 55). Prin această afirmație, Augustin demonstrează că nu este interesat de părerile celor ce-i vor critica munca, deoarece îi vorbește în primul rând lui Dumnezeu.

În cartea a II-a, Augustin arată că vrea să vorbească despre păcatele din trecut nu pentru că le-ar prețui, ci pentru a-i arăta lui Dumnezeu dragostea sa. Augustin este gata să-și amintească trecutul, deși amintirea destrăbălării îi produce durere. În același timp are siguranța că va primi mângâiere de la Dumnezeu (Sfântul Augustin 1998: 3): „Augustin nu scrie ca un scriitor de profesie, ci ca un căutător de adevăr; scrie să se dumirească, să se lumineze pe sine și pe alții“ (Sfântul Augustin 1998: 9). Într-o operă în care se adresează lui Dumnezeu, Augustin povestește evenimentele trecute și pentru a le vorbi fraților săi în credință, cărora vrea să le slujească de exemplu: „adresându-mă Ție, le povestesc neamului omenesc“ (Sfântul Augustin 2018: 97). Dorința lui cea mai adâncă este ca cititorii să înțeleagă „cât de adânc este hăul

din fundul căruia trebuie să înălțăm spre Tine strigătele noastre“ (Vaught 2005: 4).

Cu toate că scrie ca cititorii să învețe, Augustin este conștient și că opera poate fi interpretată greșit, că se vor găsi unii să-i critice alegerile și păcatul: „Doamne, îți mărturisesc totul în această carte. S-o citească cine dorește și s-o interpreteze cum dorește“, și cere cititorilor ca, văzând că nu a făcut ce s-ar fi așteptat ei, să se roage pentru păcatele lor în loc să-l ia în derâdere (Sfântul Augustin 2018: 431). Augustin știe și că unii nu-i vor crede mărturisirea, dar se roagă ca măcar cei ce au dragoste, cei buni, să-l creadă. Augustin susține că cei buni se vor bucura citind despre păcatele sale trecute, pentru că știu că s-a vindecat de ele. Își exprimă, totodată, dorința ca mărturia salvării sufletului său din păcat să-i tulbure pe cei ce vor citi, „încât să nu mai adoarmă în deznădejde“ (Sfântul Augustin 2018: 441). Opera constituie pentru Augustin nu doar un mod de a vorbi despre propria vină, ci și un mod de a se face auzit. Prin ea țintește să dea la lumină și neînțelegerile suferite din pricina adversarilor, mărturisirile fiind și un prilej de a vorbi despre greșelile în care l-au împins alții (Fandela și Pizzolato 2007: 4). Augustin își propune să apere credința creștină de sectele vremii; înainte de convertire, autorul a dus o viață imorală, fapt de pe urma căruia au profitat atât maniheiștii, cât și donatiștii. După convertirea la creștinism, Augustin s-a dedicat luptei împotriva celor două secte. Unii interpreți, până și Erasmus, au conchis că Augustin a scris *Confesiunile* tocmai pentru a răspunde adversarilor ce-i contestau convertirea. Donatiștii îi aduceau acuze grave cu privire la vocația episcopală, ba mai mult, susțineau că Augustin era încă maniheist (Sfântul Augustin 2018: 22, 23).

Pentru a înțelege mai bine motivul pentru care Augustin se adresează adversarilor săi, este bine să reținem că, în timpul scrierii operei, Augustin ducea o luptă de idei acerbă cu donatiștii, grup de eretici din Africa de Nord: „În esență, erezia donatistă afirmă că în Biserica lui Hristos nu au loc decât sfinții fără de păcat și că valabilitatea sacramentelor depinde de curățenia morală a preoților“ (Sfântul Augustin 2018: 15). Neînțelegerile dintre ei erau cauzate de situația din secolul al IV-lea, când Biserica se afla sub persecuție. Sub amenințarea cu moartea, mulți preoți sau episcopi se lepădaseră de credință și predaseră autorităților copii ale Scripturii. După încetarea persecuției au apărut voci referitoare la soarta celor ce se lepădaseră. Pe lângă această preocupare, cei mai mulți nu știau dacă să considere slujbele săvârșite de aceștia, precum căsătoria sau euharistia, drept valide. Augustin afirmă clar că ele sunt valide, deoarece preoții au fost uniși de Dumnezeu, iar sfințenia le-a fost atribuită de Cristos. Augustin arată că eficacitatea slujbelor este dată de puterea lui Dumnezeu, nu de bunătatea celor ce le săvârșesc. Donatiștii negau aceste convingeri și-l criticau aspru pe autor, exprimându-și dubiile cu privire la credința lui. Afirmările lor puteau avea mare impact asupra publicului, din moment ce Augustin a fost în trecut eretic declarat. Fiindu-i

contestată credința, Augustin vede necesar să identifice învățăturile din operă cu lucrarea Duhului Sfânt (Byassee 2006: 74).

Teme și cuvinte-cheie în *Confesiuni*

Augustin și-a putut continua relatarea autobiografică apelând la memorie, la amintire, prin rugăciune și mărturisire. Acestea sunt teme care împletite, constituind esența operei (Marrou 1997: 65). Alte teme care alternează cu dorințe expresive, meditații pline de pasiune sunt: facerea lumii, veșnicia lui Dumnezeu, problema timpului, a memoriei și a cunoașterii, materia, cerul și pământul, taina Treimii, credința și speranța, sensul mistic al creării omului (Sese et al. 1996: 91), necesitatea omului de a se cunoaște pe sine pentru a putea ajunge la Dumnezeu, care este mai apropiat de noi decât suntem de noi înșine, problema răului, fericirea care constă în contemplarea și iubirea adevărului, lupta interioară ce se dă între alegerea binelui și a răului, studiul și meditarea Scripturilor ca sursă unică de adevăr (Agostino D'Ippona 2002: 6).

Problema răului

De tema mărturisirii se leagă și conceptul de păcat, în special pofta trupească, și ideea de rău înțeles ca absență a binelui: orice lucru este bun în sine, deoarece este creat de Dumnezeu (Incontro con l'opera *Le confessioni*: 3). Problema răului, subiect asupra căruia Augustin și-a îndreptat cel mai mult atenția, este o temă dominantă în operă, pentru că, fiind în tinerețe maniheist, Augustin adoptase această percepție despre originea răului. Devenit creștin, Augustin se opune concepției dualiste, maniheștii crezând în existența a două puteri, Răul și Binele, care sunt de fapt esențe aflate în luptă continuă (Mann 2006: 71).

În cartea a VII-a, Augustin afirmă că, deși s-a îndepărtat de secta maniheistă și este conștient că Dumnezeu este Adevărul, nu are încă o explicație clară a originii răului. După multe frământări și căutări ajunge la concluzia că Dumnezeu, a cărui substanță este neschimbătoare și incoruptibilă, este Binele Suprem, motiv pentru care nu a putut crea decât lucruri bune. În cartea a VII.12.18, Augustin se declară convins că tot ce a creat Dumnezeu este bun (Sfântul Augustin 2018: 319). Răul, în schimb, este absența binelui, „absență dincolo de care nu mai ființează nimic“ (Sfântul Augustin 2018: 135). Dumnezeu a înzestrat omul cu liberul arbitru, și tocmai pentru că i-a dat libertatea de a alege, a refuzat să se apropie de Dumnezeu și a ales răul, păcatul, în locul binelui (Sfântul Augustin 2018: 325).

O altă temă predominantă este timpul, tratat de Augustin în cartea a XI-a. Și timpul este legat de memorie, deoarece evenimentele relatate au avut loc în trecut. Augustin începe printr-o meditație asupra creației și spune că nu este corectă întrebarea ce făcea Dumnezeu înainte de creație, pentru că timpul nu fusese creat încă (Sfântul Augustin 2018: 555). Augustin se întreabă

apoi ce este timpul și constată: „Dacă nu-mi pune nimeni această întrebare, știu ce este timpul. Dar dacă aş vrea să-l lămuresc pe cel care întreabă, nu mai știu ce este timpul“ (Sfântul Augustin 2018: 557). Timpul, în concepția lui Augustin, a fost creat de Dumnezeu odată cu lumea, dar Dumnezeu există în afara timpului trecut, prezent și viitor, așa cum este perceput de oameni. Dumnezeu este etern, în timp ce omul este supus timpului. Dumnezeu se află în veșnicie, de aceea este inutil să-l întrebăm pe Dumnezeu ce făcea înainte de creație, căci timpul nu exista încă, nu a fost încă făcut de Dumnezeu (Magadan 2004: 71). Putem vorbi despre timp ca trecut, prezent și viitor. Totuși, trecutul nu mai există pentru că nu mai are loc, viitorul nu există, pentru că nu a avut loc încă, iar prezentul se scurge mereu în trecut. Dacă nu s-ar scurge în trecut, nu ar mai fi timp, ci eternitate. Așadar, timpul nu există, ci doar tinde să existe (Sfântul Augustin 2018: 667, 559).

Pe lângă aceste teme, memoria, adevărul și mărturisirea se află printre cuvintele cel mai des menționate în operă. De-a lungul operei se regăsesc foarte des flexiunile verbului „a mărturisi“, cât și ale substantivului „mărturisire“. Augustin folosește deseori sintagma „mă mărturisesc Ție“, sau „Ție îți mărturisesc“, având în vedere că întreaga operă îi este adresată lui Dumnezeu. Mărturisindu-se lui Dumnezeu, așa cum Augustin se mărturisește și oamenilor: „Mă mărturisesc înaintea ta, pentru ca oamenii să mă asculte“ (Sfântul Augustin 2018: 439).

Moartea și prietenia

Pe lângă cuvântul-cheie „mărturisire“, care întărește ideea că opera este autobiografie, se regăsesc aici alte cuvinte des folosite. Unul dintre ele este cuvântul „moarte“. Augustin are parte de experiențe dureroase din cauza morții unor persoane apropiate. Experimentase deja moartea unui prieten drag, situație care-i provocase o mare suferință și îi ridică întrebări despre existența sa. Prietenul său avusese aceleași preocupări ca el și avuseseră aceeași vârstă, fiind colegi de școală și prieteni de joacă. În copilărie, însă, nu au fost atât de apropiați ca în momentul producerii tragediei. În prietenia lor, spune Augustin, găsise multă dulceață (Sfântul Augustin 2018: 161). Augustin l-a influențat apoi pe tânăr, care nu avea o credință puternică în Cristos, și l-a condus spre maniheism, spre „închipuirile mele primejdioase și superstițioase“ (Sfântul Augustin 2018: 161). Pe când prietenul său era grav bolnav și „chinuit de sudorile morții“, cei dragi își pierduseră orice speranță și l-au botezat fără ca el să fie conștient. Când prietenul s-a trezit pentru câteva minute, Augustin a făcut glume pe seama faptului că l-au botezat fără ca el să știe. Spre surprinderea lui, prietenul nu a râs, ci l-a privit ca pe un dușman, rugându-l să nu se mai amuze dacă ține la prietenia lui. La câteva zile după întâmplare, prietenul moare, iar Augustin este cuprins de durere și de spaima morții (Magadan 2004: 37).

Augustin își amintește perfect starea sa de atunci și introduce o temă clasică, arătând că medita la povestea prieteniei dintre Oreste și Pylade (Fandella și Pizzolato 2007: 43), care au preferat să moară împreună decât să trăiască separat. Aceasta nu era însă și senzația care-l caracteriza pe Augustin; deși își iubise prietenul și își ura viața fără el, spune că nu și-ar fi putut da viața pentru el. Dimpotrivă, era cuprins de alte trăiri: „greața de a trăi, dar deopotrivă teama de moarte, mă apăsau la fel de greu“ (Sfântul Augustin 2018: 165, 167). Moartea i se părea „cel mai sălbatic dușman“, în stare să înghită toți oamenii deodată, așa cum i-a înghițit prietenul (Sfântul Augustin 2018: 167). Augustin credea că el și prietenul lui avuseseră același suflet, care trăia în două corpuri diferite. Din acest motiv, după moartea acestuia, Augustin se teme de moarte, crezând că dacă va muri, odată cu el avea să moară și sufletul celui pe care-l iubise (Sfântul Augustin 2018: 167). Frica de moarte este un sentiment justificabil, făcând parte din natura și condiția umană. Augustin însuși arată că până și Isus a acceptat fără să ascundă această parte umană a Sa, admitând că a simțit durere și frică pe Muntele Măslinilor (Fontana Giusti 205: 120).

Descrierea pe care Augustin o face jelirii prietenului său este familiară celor ce au experimentat moartea cuiva drag: „Moartea prietenului său a dat naștere celei mai elocvente expresii a durerii unui om din toată istoria literară: inima mea a fost cuprinsă de întunericul durerii, și încotro priveam, vedeam numai moarte“ (Byassee 2006: 22). Augustin își percepe însă durerea ca păcat, când în cărțile IX și XII își analizează emoțiile și revine asupra subiectului, descriind moartea mamei sale. Nenorocita stare în care se afla era egoistă, fiindcă îl preocupase mai mult propria durere decât bunăstarea prietenului său. Augustin nu-și condamnă sentimentul de prietenie. Greșeala lui constă în faptul că-și considera prietenul binele suprem (Magadanz 2004: 37, 38). Augustin arată că până și lucrurile frumoase, precum dragostea pentru prieteni, pot deveni o piedică, dacă îl înlocuim pe Dumnezeu cu ele. Augustin sfârșește această discuție cu laude la adresa lui Dumnezeu, care a trăit ca om, dar a învins moartea, astfel că dragostea Lui este constantă (Magadanz 2004: 38). Augustin afirmă că durerea pe care o simțise s-a datorat în mare dragostei pentru lucrurile muritoare: când nu le putea avea sau le pierdea, era nefericit și sfâșiat (Sfântul Augustin 2018: 165, 167).

Deși conștient că Dumnezeu este singurul care-i poate oferi mângâierea în momente de chin, Augustin nu vrea și nici nu poate să se apropie de El, pentru că pe atunci Dumnezeu nu era pentru el decât o *închipuire deșartă*, o fantomă, nicidecum ceva ferm și solid. Singura cale de scăpare i s-a părut fuga. Astfel, în anul 376 pleacă din Thagaste la Cartagina. Nu depărtarea îl ajută să uite de durere, ci timpul, care are puteri miraculoase asupra sufletului său, dându-i din nou speranță. Cel mai mult îl consolează mângâierile prietenilor maniheiști, conversațiile, discuțiile și râsetele în compania lor.

Augustin încheie spunând că este fericit doar cel ce-l iubește pe Dumnezeu, pentru că dacă un prieten moare, doar lipsește momentan și poate fi regăsit în Cel ce nu poate fi pierdut (Fandella și Pizzolato 2007: 44).

După ce povestește experiența morții prietenului său, Augustin meditează asupra valorii lucrurilor pământești, afirmând că Dumnezeu este centrul și sensul vieții umane. Este de părere că oriunde ar privi și ar căuta, omul nu găsește lucruri care să nu fie sortite pieirii. Oricât de frumoase ar părea și oricât de dorite, ele se nasc, cresc și mor (Fandella și Pizzolato 2007: 44). Pentru Augustin-naratorul, viața este, mai mult decât moartea, cea care pune omul la încercări. Mai mult, moartea înseamnă depășirea durerilor de pe pământ și călătoria către viața eternă (Fontana Giusti 2015: 120). Pe când se afla în Ostia, îi moare mama la vârsta de cincizeci și șase de ani, el însuși având treizeci și trei de ani. În cartea a IX-a, Augustin comemorează moartea mamei, scriind despre viața ei, milosteniile și evlavia care o caracterizaseră. Augustin spune că moartea ei i-a provocat o suferință mare, dar a ales să n-o exteriorizeze, fiind convins de faptul că prin „bocete este deplânsă de obicei soarta jalnică a celor ce mor“ (Sfântul Augustin 2018: 425). Moartea prietenului său l-a adus la disperare. De această dată, reacția este diferită, Augustin fiind conștient că mama sa nu a avut parte de o „stingere totală“, căci viața ei fusese dedicată lui Dumnezeu (Sfântul Augustin 2018: 425). Augustin nu ascunde că moartea mamei sale a lăsat o rană în sufletului lui. La început a încercat să-și înăbușe emoțiile și să-și stăpânească lacrimile până și la înmormântare. Își amintește că a recurs chiar la îmbăiere, auzind că „baia alungă neliniștea din suflet“, însă mărturisește că l-a lăsat la fel. Câteva versuri ale lui Ambrozie îi vin în minte, singurele care reușesc să-i aline durerea (Sfântul Augustin 2018: 429). În cele din urmă se exteriorizează, dar doar în prezența lui Dumnezeu. Ascuns de ochii lumii, Augustin dă drumul lacrimilor și încheie cartea a IX-a cu o rugăciune pentru mama sa.

Înainte de a menționa moartea mamei sale, care reprezintă punctul culminant, în cartea a IX-a Augustin vorbește și despre alte trei persoane care au murit. În primul rând își menționează fiul, pe Adeodatus, care s-a botezat odată cu el. Augustin arată că Adeodatus fusese înzestrat cu multe daruri și-i întrecea pe mulți în inteligență, chiar dacă a murit la șaisprezece ani. Augustin își amintește de el împăcat, „neavând a mă mai teme de ceva cu privire la copilăria și adolescența lui, ca și la toate slăbiciunile sale omenești“ (Sfântul Augustin 2018: 405). Din această afirmație teama tatălui față de soarta fiului. Deoarece fiul se botezase de tânăr, era posibilitatea să fi căzut în capcanele în care căzuse și tatăl (Dixon, Doody și Paffenroth 2013: 155).

Augustin menționează moartea unui alt prieten, Verecundus, cel care i-a găzduit pe Augustin și prietenii săi în casa lui de la Cassiciacum. După plecarea lor la Roma, Verecundus moare. Moartea sa nu îl afectează profund pe Augustin, fiindcă, pe când era bolnav, Verecundus a devenit creștin. De

asemenea menționează moartea lui Nebridius, care s-a creștinat înainte de a muri și chiar l-a slujit pe Dumnezeu în Africa. Augustin își exprimă bucuria că Nebridius se afla acum în sânul lui Avraam, unde putea să soarbă din înțelepciunea lui Dumnezeu (Sfântul Augustin 2018: 393). Moartea prietenului, relatată în cartea a IV-a, este descrisă ca aceea a lui Nebridius. Când vorbește despre prietenul său, afirmă că „a fost răpit nebuniei mele de atunci, ca să fie păstrat în preajma Ta, spre mângâierea mea de mai târziu.“ Despre Nebridius spune că se află în sânul lui Avraam (Dixon, Doody și Paffenroth 2013: 155). Este, însă, o mare diferență între starea lui Augustin în fața morții relatată în cartea a IV-a și cea din cartea a IX-a. În cartea a IV-a este paralizat de durere, în timp ce în cartea a IX-a își amintește bucuros de timpul petrecut cu cei ce au murit. De această dată, dragostea lui pentru prieteni nu mai este idolatrizată, așa cum fusese dragostea pentru prietenul din copilărie. Augustin înțelege că aceștia au fost darul lui Dumnezeu pentru el și vede cu alți ochi însemnătatea dragostei și durerea morții celor dragi (Dixon, Doody și Paffenroth 2013: 156).

Sufletul, memoria și adevărul

Un alt concept des întâlnit în *Confesiuni* este cel de „suflet“, care arată preocuparea majoră a lui Augustin, primul filozof al tradiției creștine din Vest, față de ideea imortalității sufletului. Mulți autori nu recunosc această teorie ca fiind elaborată de Augustin însuși, ci consideră că imită filozofia greacă și în special pe Platon (Dressler 1947: 3). Teoria lui Augustin despre suflet se bazează atât pe învățături creștine, cât și pe rațiunea umană. Augustin tratează problema sufletului în opera *De immortalitate animae*, scrisă la Milano după întoarcerea la Cassiacum, așadar prin anul 387 (Dressler 1947: 5). Din moment ce sufletul are rațiune, el există. Sufletul este, deci, o realitate în concepția lui Augustin, dar și o substanță imaterială, imortală (Dressler 1947: 7, 8). În *De quantitate animae*, Augustin susține că sufletul a fost creat de Dumnezeu din nimic. De asemenea, precizează că sufletul nu este făcut din aceeași natură ca a lui Dumnezeu (Sant'Agostino 2009: 227-229). Dacă nu este de aceeași substanță, în mod cert este coruptibil.

În *Confesiuni* se observă lupta continuă a lui Augustin cu sufletul său. Sufletul este pentru el o parte interioară a omului ascunsă privirilor noastre, dar nu și privirilor lui Dumnezeu. Încă din prima carte, Augustin introduce conceptul de suflet, spunând că este o „cămară“ strâmtă și părăginită. Augustin îi cere lui Dumnezeu să intervină, știind că este singurul care o poate lărgi, reîntregi și curăța de lucrurile care-i pot răni privirile (Sfântul Augustin 2018: 55). De asemenea, când vorbește despre suflet, îl compară cu un hău, arătând astfel imensitatea și imposibilitatea înțelegerii lui depline. Dumnezeu este singurul care-l poate pătrunde și scoate la lumină lucrurile ascunse: „Iată că acum tu scoți la lumină din acest hău îngrozitor sufletul care te caută pe tine, însetat după desfătărilor tale“ (Sfântul Augustin 2018: 85). Vorbind despre

adolescență, Augustin arată că desfrâul trupesc i-a corupt sufletul „nenorocit“ care râvnea după păcat (Sfântul Augustin 2018: 107). În copilărie, când începuse să priceapă că dorințele îi pot fi îndeplinite de ceilalți, emitea anumite semnale prin plânsete și țipete, pentru ca ei să i se îndeplinească. Acum însă totul este inutil, căci dorințele sale se găsesc înăuntrul lui, ascunse de vederea celorlalți. Ceilalți nu-i pot pătrunde în suflet cu ajutorul simțurilor. Sufletul copiilor nu este nevinovat; aceasta este doar o impresie dată de slăbiciunea lor (Sfântul Augustin 2018: 61).

Ajuns în Cartagina, Augustin este mistuit de dorința de a iubi și a fi iubit. Recunoaște că în acele momente sufletul său ar fi avut nevoie de „hrană lăuntrică“, de Dumnezeu, și totuși, nu s-a arătat flămând după o astfel de hrană: „Sufletul meu era suferind și, plin de bube, se arunca în afară, căutând hulpav și în chip jalnic să-și potolească mâncărimita, scărpinându-se de lucrurile sensibile“ (Sfântul Augustin 2018: 117). În ciuda încercărilor de a se împotrivi dorințelor păcătoase ale sufletului „cu verigile argumentative, îmboldindu-l să mă urmeze în strădania mea de a mă duce spre Tine“, spune Augustin, „sufletul se împotrivea, respingea propunerile mele fără să aducă nici o justificare“ (Sfântul Augustin 2018: 365, 367). În același timp, sufletul îi tânjea după Dumnezeu. Când a hotărât să-l caute pe Dumnezeu din toată inima, „disperările mute ale spiritului meu erau asemenea unor țipete puternice ce se înălțau spre îndurarea ta“ (Sfântul Augustin 2018: 309). Autorul susține că, din moment ce corpul își ia viață din suflet, are nevoie să-l caute pe Dumnezeu pentru a putea să trăiască, pentru că sufletul primește viața de la Dumnezeu (Sfântul Augustin 2018: 479).

După momentul convertirii, Augustin își vede sufletul în sfârșit eliberat de „grijile mușcătoare ale ambiției și ale banilor, de tăvălitul în noroi și de zgândăritul râiei poftelor“ (Sfântul Augustin 2018: 387). În cartea a X-a, Augustin reflectează asupra propriei persoane și se vede om format din trup și suflet. De asemenea se întreabă cum poate ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu, remarcând că se poate folosi atât de trup, cât și de suflet pentru asta. Dat fiind că deja l-a căutat pe Dumnezeu cu ajutorul trupului, Augustin speră să-l poată găsi cu sufletul, având în vedere că sufletul este partea lăuntrică „mai bună din mine“ (Sfântul Augustin 2018: 449). Continuând analiza înțelege că, pentru a-l cunoaște pe Dumnezeu, trebuie să treacă și de suflet, această forță care dă viață tuturor ființelor, printre care și animalelor, și care ține ființele legate de corp. Ca o a doua forță, simțurile sunt și ele prezente la animale, deci pentru a-l cunoaște pe Dumnezeu trebuie să trecem dincolo de simțuri (Sfântul Augustin 2018: 451). Așa ajunge Augustin să analizeze memoria, alt concept des întâlnit în operă, și mai ales în cartea a X-a: „În *Confesiuni*, Augustin meditează la traseul vieții sale, la convertirea la catolicism și la propria memorie“ (Epstein 2018). Patricia Hampl, autoare a două volume de memorii, consideră opera o inovație. Episcopul avea patruzeci și trei de ani

când a început să-și scrie memoriile, ca Dante, aflat și el undeva „la mijlocul drumului vieții“. Augustin este convins că trebuie să apeleze la memorie, s-o analizeze în mici detalii pentru a se cunoaște pe sine. Mulțumită procesului de analiză a amintirilor, Augustin creează *Confesiunile*, găsim în autobiografie instrumentul cel mai potrivit de analizare a memoriei (Epstein 2018).

Încă din cartea I, Augustin se adresează lui Dumnezeu pentru permisiunea de a-și folosi memoria ca să afle în ea greșelile din trecut, să le mărturisească și astfel să aducă o jertfă de laudă lui Dumnezeu: „Îngăduie-mi, Te implor, să-mi aduc aminte de toate ocolișurile greșelii mele din trecut și să-Ți înalț o jertfă de laudă!“ (Sfântul Augustin 2018: 153). Augustin recunoaște că anumite amintiri i-au rămas vii în minte și l-au condus către Dumnezeu. La un moment dat, teologul arată că a fost atras de astrologie. Un medic, însă, pe care îl stima mult, l-a sfătuit să nu se lase dus de astfel de învățături, și Augustin a ascultat. Sfatul medicului este văzut acum ca venit de la Dumnezeu, care încă de pe atunci a avut grijă de sufletul său, o învățătură pe care o va cerceta cu atenție mai târziu (Sfântul Augustin 2018: 159, 160).

Depășind lumea simțurilor, Augustin ajunge la „largile câmpii și la spațioasele palate ale memoriei“, în care sunt păstrate gândurile care ies la lumină în anumite momente ale vieții (Sfântul Augustin 2018: 453). Când vorbește despre memorie, Augustin o numește „locăș încăpător și nemărginit“, în care se poate întâlni pe sine și întâmplările din viața sa. Tot în memorie se află „câmpii, peșteri și caverne“ cu nenumărate lucruri, fie ele imagini, noțiuni sau trăiri sufletești (Sfântul Augustin 2018: 455, 473). Lucrurile pe care omul le experimentează, le vede sau le simte, le aude, rămân în memorie. Augustin vede și de această dată că memorie au și animalele, de aceea pentru a ajunge la Dumnezeu trebuie să depășească și această forță. Dacă Dumnezeu nu poate fi găsit în memorie, Augustin se întrebă cum îl poate găsi pe Dumnezeu în afara ei: nu ar însemna oare că astfel nu și-ar mai aduce aminte de El? (Sfântul Augustin 2018: 475). În sfârșit, concluzia la care ajunge este că Dumnezeu se află acolo deoarece își amintește de El de când L-a cunoscut, dar și în orice alt moment (Sfântul Augustin 2018: 489). Când vorbește despre uitare, Augustin menționează textul din Luca 8:9, arătând că femeia din pildă nu și-ar fi găsit dragma dacă nu și-ar fi amintit că tocmai pe aceea a pierdut-o. Într-adevăr, „nu uităm cu desăvârșire ceva despre care ne amintim că am uitat.“ Deci, dacă știm că ce am găsit nu este ceea ce căutam, acel ceva este încă în memoria noastră (Sfântul Augustin 2018: 475). Augustin consideră memoria instrumentul prin care ajunge la cunoștința adevărului. Cuvântul „adevăr“ este des întâlnit în carte, care în întregime relatează, de fapt, călătoria autorului spre adevăr, spre Dumnezeu. Augustin se adresează lui Dumnezeu ca fiind adevărul (vezi V 6.10, V 3.5, I. 5.6, X, 23.33, X, 41, 66, X, 40, 65).

Apelând la memorie, Augustin își amintește că de când era copil voise să cunoască adevărul, pentru a nu fi înșelat. Problema era, însă, că îl căutase în afara lui Dumnezeu, și mai târziu va vedea acest fapt ca păcat (Vopřada: 8). Căutarea adevărului în afara lui Dumnezeu i-a pricinuit „dureri, confuzii și greșeli“ (Sfântul Augustin 2018: 91).

Augustin arată că lucrarea *Hortensius* al lui Cicero l-a influențat să studieze filozofia și „să iubească, să caute, să dobândească, să stăpânească și să îmbrățișeze cu tărie (...) înțelepciunea“ (Sfântul Augustin 2018: 127). După această lectură, Augustin se apropie de Sfintele Scripturi, care îl dezamăgesc profund din pricina simplității lor, îndeosebi în comparație cu opera lui Cicero. Pe atunci nu credea că putea găsi adevărul în Biblie, dar după zece ani de rătăcire avea să-i înțeleagă profunzimea.

În cartea a VI-a, Augustin vorbește despre apropierea de maniheiști, explicând că, deși această sectă pretindea că deține adevărul, nu a făcut decât să-l îndepărteze de adevăr. Augustin afirmă despre maniheiști că „inima le era golită de adevărul pe care îl proclamau“ și relatează că, deși îi vorbeau mereu despre adevăr, nici ei nu-l cunoșteau (Sfântul Augustin 2018: 129). Augustin invocă adevărul însuși, afirmând că, în timp ce învățații din jur vorbesc despre adevăr în scrierile sau discursurile lor, el suspină după adevăr „din străfundurile inimii“ (Sfântul Augustin 2018: 129). Înțelege că învățătura proclamată de maniheiști nu este adevărată în momentul în care află că ea nu se împacă deloc cu cunoștințele lui despre astronomie. Augustin detaliază, spunând că maniheiștii nu-i puteau lămuri întrebări simple și că, dacă greșeau cu privire la lumea naturală, cu atât mai mult greșeau cu privire la cele religioase (Vopřada; 10). Despre Mani afirmă că „nu a făcut decât să-și dea pe față neștiința în fața adevăraților învățați“ și că maniheiștilor le era imposibil să cunoască înțelepciunea adevărată (Sfântul Augustin 2018: 207). După întâlnirea cu Faustus, membru important al sectei maniheiste, și în ciuda cuvintelor plăcute cu care acesta își exprima convingerile, Augustin nu se arată impresionat. Dimpotrivă, spune el, Dumnezeu ne învață că „un lucru nu trebuie să pară adevărat doar fiindcă este rostit cu elocvență“ (Sfântul Augustin 2018: 211). Când își pierde cu totul speranța că va găsi pe cineva care să proclame adevărul, Augustin îl întâlnește pe Sfântul Ambrozie, pe care îl numește „învățător al adevărului“ (Sfântul Augustin 2018: 233). Ascultându-i predicile, spune el, treptat adevărul a început să-l pătrundă (Sfântul Augustin 2018: 235). Temându-se că poate va cădea din nou într-o învățătură greșită, nu se lasă ușor convins. Căutarea adevărului continuă, iar Augustin este cuprins de sentimentul fricii că va muri fără să ajungă la adevăr (Sfântul Augustin 2018: 301).

În cartea a VII-a, Augustin lămurește că, după citirea scrierilor platonice, a decis să caute adevărul dincolo de lumea corpurilor materiale. Deși conștient că Dumnezeu există, tot nu se putea bucura de El, pentru că nu l-a

cunoscut pe Isus (Sfântul Augustin 2018: 333). Augustin înțelege că învățăturile neoplatonice au făcut din el un om orgolios și vanitos, de aceea se apropie din nou de Sfintele Scripturi, și în special de scrierile apostolului Pavel, constatând că ele conțin aceleași adevăruri cuprinse și în scrierile neoplatonice, care însă fuseseră lipsite de harul lui Dumnezeu, de evlavie creștină și de lacrimile mărturisirii (Sfântul Augustin 2018: 335, 337). Augustin arată că a primit puterea de care avea nevoie pentru a se bucura doar după ce s-a smerit și l-a descoperit pe Isus Cristos, care este „Calea, Adevărul și Viața“ (Vopřada: 15).

După mărturiile altor credincioși, mărturii care îl apropie de adevăr, Augustin are parte de experiența convertirii într-o grădină din Milano. Căutarea sa după adevăr nu se sfârșește la convertire. Augustin consideră că trebuie să-și continue drumul pentru a-și întări credința. În cartea a X-a, folosindu-se de textul din Ioan 3:21, spune că vrea să „lucreze adevărul“ mărturisindu-I-se lui Dumnezeu. În *Question, God and Truth in Augustine's Confessions*, David Vopřada îl citează pe Ratzinger, care arăta la rândul-i că „lucrarea adevărului“ își are rădăcinile în Dumnezeu atât în istoria salvării, cât și în viața omului. Faptul că cineva „vine la lumină“ este exact ce se întâmplă prin mărturisire: omul își recunoaște starea păcătoasă. Această conștientizare îi permite să-L cunoască pe Dumnezeu, care „lucrează adevărul“ (Vopřada: 18). Odată cu găsirea adevărului, Augustin găsește bucuria. În cartea a X-a meditează asupra adevărului, afirmând că este singura sa bucurie: „Fericirea vieții înseamnă să-ți întemeiezi bucuria pe adevăr.“ Adevărul este Dumnezeu (Sfântul Augustin 2018: 485).

Controversele Confesiunilor

Înscrierea operei lui Augustin la genul autobiografic a stârnit multe controverse de-a lungul timpului. Poate fi ea încadrată ca autobiografie? Dacă da, este ea prima autobiografie din istorie? Mulți critici sunt de acord cu faptul că opera este cu siguranță o autobiografie, deoarece Augustin vorbește despre propriile experiențe, în timp ce alții nu doar că exclud înscrierea operei în genul autobiografic, ci o consideră anti-autobiografică.

Încadrarea la gen

Pentru a stabili clar unde apare prima dată genul autobiografic, trebuie să revenim la perioada antică. Cu toate că opera este considerată prima autobiografie din istorie, scrieri similare sunt și ale lui Pavel, de pildă, sau scrierile lirice din Vechiul Testament, precum psalmii și cărțile profetice. Chiar dacă opera lui Augustin nu ar fi dat startul genului literar autobiografic, care a dus la formarea autobiografiei spirituale, ea rămâne unică (Misch 1973). După unii critici, *Confesiunile* nu pot fi considerate prima autobiografie din istorie. Maria Zambrano se întreabă dacă nu cumva exemplul unei confesiuni nu vine chiar din antichitatea ebraică. Confesiunea, arată ea, se naște din rușinea

de a țipa și de a vorbi despre sine, despre adevăr, tocmai din acest motiv Iov poate fi considerat strămoșul confesiunii. El reprezintă „plângerea”: Iov vorbește la persoana întâi, își exprimă durerea, iar cuvintele și bocetele sale îi ating profund pe cititori (Zambrano 1997: 41).

Cicero spunea că prima autobiografie din literatura latină îi aparține lui Emilio Scauro. Tacitus credea că era obișnuit ca romanii să scrie despre viața și faptele lor, dar nu din simplă ambiție, ci pentru a păstra tradiția. Așa au făcut Cicero, Seneca și Marcus Aurelius: au scris câte un jurnal despre comuniunea zilnică cu divinitatea. Augustin, însă, scrie și vorbește adresându-se în mod neîntrerupt lui Dumnezeu (Aurelio Agostino 1995: 8).

Alți critici sunt de părere că opera lui Augustin nu poate fi încadrată la genul autobiografic. Printre ei este teologul Charles Mathewes, care vede *Confesiunile* ca pe un fel de anti-autobiografie, tocmai pentru că Augustin nu datează perioada din copilărie, neamintindu-și, spune criticul, de începuturile vieții. Augustin a trebuit să privească la viața altor copiii, la comportamentul lor pentru a înțelege cum a fost și el de mic (Paffenroth și Kennedy 2003: 7-23). Chiar autorul spune în cartea întâi cu privire la copilăria sa că nu și-o amintește, „căci Tu ai dat omului să priceapă vag ce a fost atunci“ (Sfântul Augustin 2018: 59). Este, însă, un lucru obișnuit să nu ne amintim copilăria. Unii reușesc să immortalizeze în autobiografiile perioada copilărie deoarece au avut o memorie bună sau s-au ajutat de povestirile altora despre ea, dacă nu cumva au brodat și date fictive pe marginea puținelor amintiri rămase.

Mateusz Stróżyński crede că problema nu este dacă opera este sau nu o autobiografie, ci că experiențele narate de Augustin, fie că au fost fictive sau reale, sunt tratate în *Confesiuni* așa cum este Scriptura tratată în practica exegetică (Stróżyński 2015: 77-100). Mai mult, Stróżyński îl citează pe O'Meara, care arătase că opera nu poate fi considerată autobiografie nici măcar parțial, fiindcă viața și mărturisirea credinței autorului în Dumnezeu este doar o ilustrație a concepției sale despre natura umană (Stróżyński 2015: 77-100).

Motivul scrierii Confesiunilor

Un alt aspect care disociază critica literară este scopul scrierii *Confesiunilor*. Unii sunt de părere că Augustin nu a căutat aici să atragă atenția asupra lui, ci toată atenția este asupra lui Dumnezeu și asupra operei Sale de mântuire. Alții, însă, precum Jason Byassee, cred că Augustin este reticent când trebuie să vorbească despre viața personală, de aceea „mută atenția de la propria persoană spre Dumnezeu.“ Mai mult, din cele treisprezece capitole, Augustin vorbește despre propria persoană cât am putea restrânge probabil într-un singur capitol. Din acest motiv, *Confesiunile* nu pot fi considerate deloc despre Augustin, ci despre Dumnezeu sau pentru Dumnezeu, sub formă de rugăciune. La fel ca cei mai buni scriitori de autobiografii din istoria bisericii, Augustin nu caută să atragă atenția asupra lui însuși, ci aspiră să dea cititorilor

un model de urmat, o pildă în care să se regăsească pe ei din momentul în care au rătăcit și până în momentul salvării, când au intrat în comuniune cu Dumnezeu. Byassee accentuează faptul că Augustin nu caută aici să se afirme: autorul vorbește foarte mult despre propriile greșeli, or majoritatea oamenilor caută să și le ascundă, concentrându-se asupra realizărilor (Byassee 2006: xlix, 211, 8). Augustin, însă, își îndreaptă atenția spre lucrurile imorale săvârșite nu pentru că ar fi fost mândru de ele, ci pentru a-și arăta dragostea față de Dumnezeu, iar la rândul lui Dumnezeu să-și arate dragostea față de el (Sfântul Augustin 2018: 94). Augustin menționează convertirile altora, printre care a lui Adeodatus, fiul său, a tatălui său, mântuit la sfârșitul vieții, a lui Nebridius și a lui Verecundus. Aceasta demonstrează că opera nu este doar despre Augustin. Faptul că Augustin scrie despre ei arată dragostea și interesul său pentru semenii (Dixon, Doody și Paffenroth 2013: 155).

Referindu-se la autobiografia, Eugen Simion își prezintă propria perspectivă cu privire la scopul unei astfel de scrieri, arătând că putem depista aproape întotdeauna o notă de mândrie într-o astfel de scriere, chiar și când autorul mărturisește că viața sa nu poate fi luată ca exemplu. Criticul nu crede că cineva alege să scrie despre propria viață fără a fi conștient de valoarea proprie. Dimpotrivă, scriitorul poate ajunge să se considere un om al istoriei, a cărui viață este atât de interesantă că nu poate să nu fie așternută pe hârtie, ca într-un roman, autobiografia sa devenind ficțiune (Simion 2018: 54, 66, 67). Eugen Șerban amintește însă că în nenumărate rânduri Augustin atenționează că mărturisirea propriilor păcate nu trebuie să fie un prilej de mândrie și satisfacție, ci o rugăciune neîntreruptă, un dialog cu Dumnezeu și să emane recunoștință (Sfântul Augustin 1998: 22).

Confesiunile îl dezvăluie pe Augustin exact așa cum este. Această afirmație este întărită chiar de scriitor, care-i spunea însoțitorului său, Darius:

Privește-mă acolo cu atenție; să nu mă auzi mai mult decât sunt; acolo și nu în altă lucrare de-a mea să-mi dai cel mai mult crezare, și nu mie în persoană; acolo să te străduiești să observi și să vezi ce am fost eu în mine însumi, prin mine însumi. (Sfântul Augustin 1998: 11, 12)

Augustin decide, deci, să fie vulnerabil. În operă nu doar relatează evenimente din viață, ci se analizează pe sine dând glas crizelor sufletești, pentru a arăta oamenilor cum este o ființă umană în interior. Pentru asta a trebuit să renunțe la orgoliu, să se autoanalizeze profund și să-și dezvăluie cele mai tainice gânduri (Sfântul Augustin 1998: 58). Suchocki susține că istoria universală dă naștere autobiografiei. Adam, de pildă, este repetat în fiecare persoană, iar povestea fiecărui om este o variantă a istoriei universale. Augustin, deci, la fel ca fiecare dintre noi, repetă istoria rasei umane, arătând că este o ființă căzută. Experimentând, însă, salvarea prin harul lui Dumnezeu, Augustin iluminează istoria salvării și devine lentila prin care cele două condiții ale rasei umane se arată clar (O'Meara 1980: 18).

Criticile maniheiștilor și donatiștilor

Din pricina trecutului său imoral, odată convertit Augustin a trebuit să facă față criticilor maniheiștilor și donatiștilor deja menționați. După moartea tatălui său, Augustin își reia studiile ajutat de protectorul său, Romanianus. Pleacă la Cartagina, unde duce o viață imorală și se apropie de secta maniheistă. Potrivit maniheismului, lumea este condusă de cele două principii suverane, binele și răul. Manes sau Mani, fondatorul maniheismului, se considera a fi Paracletul, ultimul trimis al lui Dumnezeu cu scopul de a îndeplini misiunea salvatoare începută pe pământ de alți profeți din trecut. Mani a reușit să-i convingă pe mulți să-l urmeze, arătând că astfel îl urmează pe Duhul Sfânt. Această erezie a fost o atracție în lumea romană a secolelor III și V (Sfântul Augustin 2018: 13).

Augustin era de douăzeci și nouă de ani când a ajuns la Cartagina, unde l-a întâlnit pe episcopul maniheist Faustus, pe care îl numește în operă „o capcană a diavolului“. Augustin ajunsese să creadă orbește în scrierile lui Manes, deși, spune el, „credința nu se potrivea deloc nici cu explicațiile aritmetice și nici cu mărturia propriilor mei ochi“ (Sfântul Augustin 2018: 199, 203). Are multe îndoieli și obiecții cu privire la această sectă, iar prietenii nu reușesc să i le lămurească. Augustin dorește să afle dacă scrierile maniheiste erau mai aproape de adevăr decât cele filozofice, pe care Augustin le considera mai credibile. Spera astfel că Faustus îi va oferi răspunsuri clare. Faustus s-a dovedit a fi într-adevăr un om plăcut, un vorbitor elocvent. Când, în sfârșit, a prins ocazia să vorbească cu Faustus și să-i împărtășească îndoielile, Augustin a înțeles pe loc că Faustus este incoerent în argumentare și nu-i poate rezolva problemele. Astfel, interesul pentru această doctrină piere, dar Augustin rămâne în continuare aproape de prietenii săi maniheiști (Sfântul Augustin 2018: 201).

Augustin pleacă apoi la Roma pentru a preda retorica și se împrietenește cu alți adepți ai maniheismului. Continuă să trăiască în păcat, dar, influențat de această sectă, nu se consideră păcătos. Plecând apoi la Milano îl întâlnește pe episcopul Ambrozie, care îl apropie de creștinism, după cei nouă ani de rătăcire în secta maniheistă. Cu toate acestea, credința lui Augustin nu este statornică (Sfântul Augustin 2018: 233). Ani la rând, prin scrieri, predici sau dezbateri publice, Augustin s-a luptat pentru a demonta convingerile maniheiste, iar lupta a fost un succes. În anul 409 îl înfruntă public pe maniheul Felix, care se va considera învins la sfârșitul dezbaterii (Sfântul Augustin 2018: 14, 15).

Unitatea Confesiunilor

Unii critici nu consideră opera unitară, fiind convingși că Augustin a scris cărțile în momente diferite ale vieții. *Confesiunile* nu sunt, într-adevăr, povestea completă a vieții sale din punct de vedere istoric. Augustin a terminat scrierea când avea patruzeci și șase de ani, iar partea narativă se încheie cu moartea CAESURA 8.1 (2021)

mamei sale, care a avut loc înainte cu treizeci de ani ca autorul să înceapă *Confesiunile* (Vaught 2005: 3).

Primele nouă cărți prezintă autobiografia lui Augustin și se încheie sobru, cu moartea mamei sale la Ostia. Tocmai acest fapt a ridicat nedumeriri criticilor. Unii se întrebă dacă nu cumva opera este neterminată sau imperfectă ca structură (McWilliam 1992: 15). Unele voci susțin că Augustin a adăugat cartea a X-a ulterior, de aceea opera nu poate fi considerată unitară. Motivația lor are la bază faptul că în ultimele trei cărți Augustin vorbește despre căderea omului în păcat descrisă în primele două capitole din cartea Geneza. Augustin, însă, și-a făcut cunoscută intenția dinainte, spunând că va trece la contemplarea Scripturii ca întreg (Toom 2020: 29). În cartea a XI-a, de pildă, afirmă că de mult timp își propusese să mediteze la Scriptură și să-I mărturisească lui Dumnezeu știința și neștiința sa, pentru a fi întărit și de folos fraților săi în credință (Sfântul Augustin 2018: 537). Dacă luăm în considerare afirmația din cartea a XI-a, pare că intenția lui Augustin nu era de a se opri cu studiul la cartea Geneza, ci de a continua până la Apocalipsa: „Îți vor mărturisi tot ceea ce voi găsi în cărțile Tale; (...) să sorb din Tine și să contemplan minunile legii Tale, de la începutul începutului, când ai făcut cerul și pământul, și până la venirea împărăției veșnice, unde vom fi alături de Tine, în sfânta cetate“ (Sfântul Augustin 2018: 539). Faptul că Augustin nu încheie opera cu momentul convertirii i-a nedumerit pe mulți dintre cititorii lui, unii cercetători fiind de părere că a făcut această alegere tocmai pentru că viața sa nu se termină cu momentul convertirii, ci începe cu el. Viața oricărui creștin începe în momentul convertirii. Augustin continuă să scrie despre Scriptură și despre modul în care o înțelege, pentru că ea îl va călăuzi pe traseul noii vieți și pentru că ea este un document viu, nu doar o relatare a faptelor israeliților și a Bisericii (Byassee 2006: 53, 54).

Critici ai operei lui Augustin consideră nu doar că opera nu este unitară tematic, ci și că-i lipsește un plan concret. Luc Verheijen este unul dintre cei ce observă fragmentarismul *Confesiunilor*: de la cartea I până la a IX-a, spune el, se prezintă autobiografia autorului, cartea a X-a tratează tema memoriei, în schimb de la cartea a XI-a până la a XIII-a avem un studiu asupra cărții Geneza. Nu există un plan care să le unească și care să facă din operă un întreg cu o schiță clară. Federick Van Fleteren susține, din contră, că este inutil să căutăm unitatea *Confesiunilor*, pentru că Augustin nu a intenționat niciodată să scrie o operă clasică, după un tipar prestabilit (McMahon 2006: 65, 66).

Robert McMahon arată că opera urmează, totuși, un plan și că, dacă unii nu-l observă, este pentru că de la început nu fac distincție între Augustin-naratorul, vocea din *Confesiuni*, și Augustin-autorul, care a conceput opera ca întreg. Augustin-naratorul nu face comentarii despre planul operei, deoarece nu are unul. Planul reiese din conversațiile sale cu Dumnezeu. Augustin-

autorul, însă, are un plan bine conturat (McMahon 2006: 66). Făcând distincție între narator și autor, cititorul poate aprecia dinamismul, planul și coerența operei, și totodată înțelege că ea conține anumite perspective mai presus de ceea ce lasă să se întrevadă Augustin-naratorul. Augustin-autorul a conceput scrierea pentru a oferi cititorilor o perspectivă mai profundă asupra lucrurilor, pe lângă cele relatate de narator. De aceea este greșită afirmația că în operă este prezent doar naratorul (McMahon 2006: 109). De fapt, narațiunea este plasată pe două nivele: primul este al personajului principal, Augustin din trecut, și al doilea este al naratorului mântuit, Augustin din prezent (Eliade 2019). Naratorul este o figură literară, prezent pe tot parcursul operei, în timp ce autorul este o persoană istorică, ce a conceput opera așa încât dialogul naratorului cu Dumnezeu să aibă efect asupra cititorului. Planul constă în efectul dramatic ales de narator, care arată de fiecare dată explicit că-și exprimă deliberat emoțiile și gândurile în rugăciune, deoarece în spatele său se află autorul, care privește deja opera ca întreg (McMahon 2006: 90).

Deși Augustin-naratorul nu știe încotro se îndreaptă, ci află calea pe măsură ce conversează cu Dumnezeu și-și exprimă drama sufletească a auto-examinării, drama este deja plănuită de Augustin-autorul. El a compus-o, revizuit-o și corectat-o, plănuind dinainte următorul pas și având în minte scopul ei (McMahon 2006: 90-91). McMahon insistă că, dacă facem distincție între Augustin-naratorul și Augustin-autorul, obținem două lucruri: în primul rând siguranța că naratorul este călăuzit de Dumnezeu în rugăciune, iar în al doilea rând ajungem la concluzia că opera este concepută după un plan precis proiectat de Augustin-autorul, care întrece puterea de înțelegere a naratorului (McMahon 2006: 93).

Există o paralelă între tânărul Augustin din primele nouă cărți și Augustin-naratorul. După cum Dumnezeu l-a călăuzit pe tânărul Augustin, în ciuda rătăcirii sale morale, înspre Biserica Sa, la fel îl călăuzește pe Augustin-naratorul în călătoria spre origini, care culminează cu viziunea alegorică a Bisericii din Geneza capitolul 1 (McMahon 2006: 94). În încercarea de a determina unitatea operei, criticii apelează la o altă operă a lui Augustin; astfel, Wundt arată că cele treisprezece cărți constituie o operă literară unitară, doar că neterminată. În *De Catechizandis*, Augustin spunea că înainte de a-l introduce pe cel convertit în întreaga Scriptură, trebuie să pornim de la început, când Dumnezeu a făcut toate lucrurile noi. Dacă este să folosim drept călăuză această metodă, anume că Augustin începe în ultimele cărți să vorbească despre cartea Geneza, este de înțeles că opera este într-adevăr neterminată, iar Augustin nu și-a dus la final plănuitul comentariu asupra întregii Scripturi (McWilliam 1992: 17). Cu toate acestea, în *Retractiones* Augustin afirma că primele zece cărți ale *Confesiunilor* sunt despre el însuși, în timp ce ultimele trei sunt despre Duhul Sfânt (Byassee 2006: 59). Afirmația dă de înțeles că

acesta i-a fost și planul de la început. Dacă ar fi pornit cu alte intenții, cu siguranță le-ar fi făcut publice. Unitatea *Confesiunilor* nu mai preocupă atât de mult cititorul postmodern, obișnuit cu complexitatea ei și cu absența unei soluții unanime. Așadar, opera pare incomprehensibilă tocmai din cauza eforturilor venite din exterior de a oferi *Confesiunilor* o explicație structurată, împiedicând cititorii să le parcurgă așa cum sunt; ca urmare opera, ușor de înțeles de către cititorii antici, devine tot mai greu de pătruns de cititorul postmodern (Toom 2020: 30).

Concluzii

În studiul de față am analizat genul autobiografic în *Confesiunile* Sfântului Augustin. Din pricina controverselor legate de încadrarea lor la un anumit gen literar, am considerat util să fac distincție clară între tipurile de literatură confesivă, precum jurnalele și memoriile, sau între opera autobiografică și roman. Autorul de autobiografie nu scrie ficțiune, ci se oferă pe sine ca exemplu prin emoțiile, greșelile și realizările sale și menținând ordinea cronologică. Autobiografia nu trebuie confundată nici cu jurnalele personale, care cuprind însemnările zilnice ale cuiva despre anumite evenimente. Memoriile sunt diferite de jurnale și pentru că naratorul este un observator care, în general, se axează pe un aspect special din viața sa sau din societate. Din moment ce *Confesiunile* reprezintă o autobiografie spirituală, am revizuit sursele amintind și surse autobiografice după exemplul lui Augustin, dar și motivul pentru care au optat pentru o astfel de scriitură. Autobiografia spirituală îl are în centru pe Dumnezeu, iar scriitorul se apleacă asupra hârtiei știind că propria-i viață poate servi de exemplu cititorului. Autobiografia spirituală este o confesiune, o mărturisire a călătoriei și experiențelor omului cu Dumnezeu.

Am luat apoi în considerare contextul *Confesiunilor* pentru a înțelege mediul în care a trăit Augustin, societatea și factorii care l-au determinat să facă anumite alegeri și, în fine, să scrie. Am prezentat, totodată, structura operei, construcția ei în gândirea lui Augustin, așadar subiectele și temele tratate în autobiografie, precum: originea răului, păcatul, nevoia omului de a se cunoaște pe sine pentru a ajunge la Dumnezeu, adevărul, lupta interioară, timpul, memoria ș.a. Augustin le împletește cu o sumedenie de trimiteri biblice, meditații, discursuri reflexive, întrebări retorice, care evidențiază în ansamblul lor bogăția cunoștințelor sale și un spirit pătrunzător, mulțumită căruia abordează cele mai controversate subiecte teologice. Printre cele mai des folosite cuvinte este „mărturisirea“, care constituie și esența *Confesiunilor*, mărturisire înaintea oamenilor și înaintea lui Dumnezeu. Se regăsește des în operă cuvântul „moarte“: moartea celui mai bun prieten, cu accent pe antiteza dintre percepția asupra morții celor dragi înainte și după convertire. Augustin a suferit de fiecare dată, cu diferența că, după convertire, nu doar

își găsește liniștea și mângâierea în Dumnezeu, dar are și certitudinea că cei plecați au ajuns în prezența lui Dumnezeu, siguranță care-i aduce liniștea. „Suflet“ este un alt termen des folosit, Augustin expunând lupta sa continuă cu sufletul coruptibil, dar totuși însetat după Dumnezeu. Această sete continuă, la fel ca setea după adevăr, îl vor face să îmbrățișeze creștinismul și să iasă din mrejele maniheismului.

Titlul operei introduce cititorii direct în subiect: ea este într-adevăr o confesiune, o mărturisire a vieții proprii, a călătoriei din păcat spre Dumnezeu. Augustin nu a scris pentru a impresiona, ci cu umilință, motivat să se apropie de Dumnezeu după auzirea mărturiilor altor convertiți la creștinism. Conștient de puterea exemplului, Augustin renunță la mândrie, la teama de a fi criticat, și își expune viața într-un stil unic, bogat, abundând în întrebări retorice, citate biblice și metafore. Relatarea autobiografică se face la persoana întâi singular, iar substantivele apar adesea la cazul vocativ. Augustin se adresează direct lui Dumnezeu, iar apoi direct cititorilor. Se întreabă, mărturisește, meditează, mulțumește și aduce glorie lui Dumnezeu în spirit filozofic și teologic. Controversele iscate pe marginea încadrării *Confesiunilor* la genul autobiografic, motivului scrierii și unității operei au fost câteva repere pe care le-am luat în considerare aici. Cu toate că unele voci chestionează calitățile autobiografice ale operei, încadrarea la gen este motivată de faptul că Augustin își relatează viața începând cu copilăria și până la momentul convertirii. Deși ea continuă cu un studiu pe textul biblic, acest fapt ce nu trebuie să ridice întrebări asupra unității sau autenticității sale, pentru că tocmai un atare studiu arată deslușit intenția lui Augustin de a sublinia necesitatea ca fiecare creștin să continue studiul Scripturii după convertire, să crească în dragostea pentru Dumnezeu și pentru Cuvânt. *Confesiunile* pot fi incluse în genul autobiografic și rămân unice nu doar prin mărturia și învățăturile lor teologice, ci și prin bogăția stilului, temele dezbătute și diversitatea textului..

Bibliografie

- Aurelio Agostino (1995) *Le Confessioni, le tracce della salvezza nel dramma di vivere*. Traducere de Giolo G. Verona: Demetra.
- Agostino D'Ippona (2002) *Le Confessioni*. Traducere de Aldo Landi. Milano: Paoline Editoriale Libri.
- Augustine (1949) *The Confessions of Saint Augustine*. Traducere de Pusey EB. New York, NY: The Modern Library.
- Byassee J (2006) *Reading Augustine. A Guide to the Confessions*. Eugene, OR: Cascade Books.
- Dixon S, Doody J, Paffenroth K, eds. (2013) *Augustine and Psychology*. Lanham: Lexington Books.

- Dressler H, ed. (1947) *The Fathers of the Church: A New Translation*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.
- Eliade M (2019) *Dizionario dell'esperienza, Vita religiosa individuale e collettiva*. Milano: Jaca Book.
- Epstein H (2018) *Scrivere la Vita*. Traducere de Elisa Renso. Lexington, MA: Plunkett Lake Press. Kindle Edition.
- Fandella P, Pizzolato LF (2007) *Nutre la mente solo ciò che la rallegra: le confessioni di Sant'Agostino*. Milano: Vita e Pensiero.
- Fontana Giusti L (2015) *Rivèrberi della luce di Aant'Agostino e di mia moglie sulla fine della mia vita terrena*. Roma: Gangemi Editore.
- Hoberman M (2018) *Gale Researcher Guide for: Spiritual Autobiography in Early America*. Farmington Hills, MI: Gale.
- Magadanz S (2004) *Cliffnotes on St. Augustine's Confessions*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Mann WE (2006) *Augustine's Confessions: Critical Essays*. Oxford: Rowman & Littlefield.
- Marrou HI (1997) *Sfântul Augustin și sfârșitul culturii antice*. Traducere de Drăgan S și Wald L. București: Humanitas.
- McMahon R (2006) *Understanding the Medieval Meditative Ascent: Augustine, Anselm, Boethius and Dante*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.
- McWilliam J (1992) *Augustine: from Rhetor to Theologian*. Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press.
- Misch G (1973) *A History of Autobiography in Antiquity*. Westport, CT: Greenwood Press. Kindle Edition.
- Morariu IM (2018) Aspects of political theology in the spiritual autobiography of Dag Hammarskjöld. *HTS Teologiese Studies* 74(4): 1.
- O'Meara JJ (1980) *The Young Augustine: The Growth of St. Augustine's Mind up to His Conversion*. London: Longman's.
- Ondrasek LM (2017) Spiritual Autobiography: A Vehicle for Religious and Ethical Transformation. *Spirituality Studies* 3-2 (2017): 5.
- Paffenroth K, Kennedy R, eds. (2003) The Presumptuousness of Autobiography and the Paradoxes of Beginning. *A Reader's Companion to Augustine's Confession*. Louisville, KY: Westminster John Knox.
- Pavel CC (1998) *Introdúcere în gândirea Fericitului Augustin*. București: Anastasia.
- Peace R (1996) *The Role of a Spiritual Autobiography from: Spiritual Storytelling*. Colorado Springs, CO: NavPress.
- Pizzolato LF (1996) *Morir giovani. Il pensiero antico di fronte allo scandalo della morte prematura*. Torino: Paoline Editoriale Libri.

- Sant'Agostino (2009) *La grandezza dell'anima, il De Quantitate animae e la quaestio de anima nel De Genesi ad litteram, Sant' Agostino*. Editare de Pascucci P. Roma: Città Nuova Editrice.
- Sese B et al. (1996) *Viețile sfinților Augustin, Benedict, Bernard, Francisc din Assisi, Ioan al crucii*. București: Humanitas.
- Sfântul Augustin (1998) *Confesiuni*. Traducere de Șerban GI. București: Humanitas.
- Sfântul Augustin (2018). *Confesiuni*. Traducere de Munteanu E. Ediție bilingvă. București: Humanitas.
- Stróżyński M (2015) The Fall of the Soul in Book Two of Augustine's Confessions. *Vigiliae Christianae* 70(1): 77-100.
- Teubner J (2017) *An Analysis of St. Augustine's Confessions*. London: Macat International.
- Toom T, ed. (2020) *The Cambridge Companion to Augustine's Confessions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vaught CG (2005) *Access to God in Augustine's Confessions: Books X-XIII*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Wills G (2011) *Augustine's Confessions: A Biography*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Zambrano M (1997) *La confessione come genere letterario*. Milano: Mondadori Bruno.

Surse internet

- Vopřada D. *Question, God a Truth in Augustine's Confessions*. Catholic Faculty of Theology, Charles University, Prague, 8.
https://www.academia.edu/24842610/Question_God_and_Truth_in_Augustines_Confessions. Accesat la 25 ianuarie 2020.
- Incontro con l'opera *Le confessioni, Aurelio Agostino, Guida alla lettura e all'analisi*. Istituto Italiano edizioni Atlas, 3.
 file:///E:/Download/1B_Incontro_CONFSSIONI.pdf, 3. Accesat la 13 martie 2020.